

JEZIK SVAKODNEVICE U MARULIĆEVIM HRVATSKIM DJELIMA

Smiljka Malinar

UDK: 821.163.42.09-9 Marulić, M.
811.163.42'276.12
Izvorni znanstveni rad

Smiljka Malinar
Filozofski fakultet
Zagreb
smalinar@ffzg.hr

Ovaj kratki prilog bit će u prvom redu načelno razmatranje o najavljenoj temi, o mogućem pristupu istraživanju Marulićeva korpusa s obzirom na aspekt istaknut u naslovu, a ne pružanje gotove recepture ili iznošenje rezultata. Očekujem, prema tome, i reakcije i sugestije onih čitatelja koji su mjerodavni ili zainteresirani za pitanja na koja ću se osvrnuti. Uzrok takvu oprezu jesu dobrim dijelom poteškoće s kojima se susreće svako istraživanje zasnovano na kriterijima kojih se konzistentnost ne može do kraja utvrditi ni empirički provjeriti. Građa kojom raspolažemo djelomična je i ograničena, dokumentira samo neke vidove komunikacijskoga totaliteta razdoblja iz kojega potječe. Njome je zastupljena isključivo jedna dijamezijska razina, pisani jezik. Drugačije nije ni moguće kada je riječ o vremenu od kojeg nas dijeli otprilike pola tisućljeća, ali time izostaje temeljni preduvjet da bismo o jeziku svakodnevice mogli izreći sudove iznad razine pretpostavki i zaključivanja *per analogiam*. Uz ovaj temeljni nedostatak, ni postojeći izvori nisu prikladno obrađeni, nije obavljen niz predradnji koje bi omogućile sigurnije kretanje u građi kojom raspolažemo.

Osim toga, leksički sloj Marulićeva jezika, koji se zbog otvorenosti leksika prema referencijalnoj stvarnosti u okviru naznačene teme nameće kao primarno područje interesa, dosad je već mnogo puta bio predmetom znanstvene obradbe – možemo navesti imena kao što su Zore, Kušar, Skok, Vinja, Hraste, Derossi, Moguš, Bratulić, Muljačić, Kapetanović.¹

¹ Usp. Luko Z o r e, »Nešto o pjesmama Marka Marulića Splječanina«, *Treći godišnji program C. K. Realnog i Velikog Gimnazija u Kotoru*, Dubrovnik 1876, str. 3-33; Marcel K u š a r, »O Marulićevu jeziku«, *Glasnik Matice Dalmatinske*, knj. 1, Zadar 1901, str. 36-56; Petar S k o k, »O stilu Marulićeve Judite«, *Zbornik u proslavu petstogodišnjice rođenja Marka Marulića: 1450-1950*, Zagreb 1950, str. 165-241; Vojmir V i n j a, »Calque linguistique u hrvatskom jeziku Marka Marulića = Calque linguistique dans la langue croate

Riječ je, doduše, o priložima koji su drugačije impostirani – većinom se bave etimologijom ili određivanjem udjela autohtonih i aloglotskih leksičkih elemenata u dijakronijskoj perspektivi ili s obzirom na njihovu formalnu i stilsku funkcionalnost, ali je i u njima zastupljeno referiranje na razinu svakodnevne komunikacije te na osnovi toga i izvođenje određenih zaključaka. Zapravo se, s obzirom na ukupnu opisanu situaciju, možemo pitati ima li smisla pokušavati učiniti išta drugo i drugačije i kakvi bi mogli biti rezultati.

Sintagma jezik svakodnevice priziva pojam koji je za povijesnu znanost značio širenje obzora i prekoračenje ustaljenih granica, otkriće novih područja istraživanja kojih se tradicionalna historiografija tek povremeno i površno doticala, pa su ostajala u sjeni velikih događaja i ličnosti, epohalnih kretanja i prevrata, za koje se smatralo da jedini tvore i stvaraju povijest. Nova koncepcija povijesti, predstavljena na stranicama časopisa *Annales* početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća (ili »nova povijest«, *Nouvelle histoire*, prema naslovu kolektivne enciklopedije koja je počela izlaziti potkraj istoga desetljeća), u žarište interesa postavila je društvene pojave i kulturne fenomene, materijalnu civilizaciju i ekonomske faktore, posebno apostrofirajući materijalni i svakodnevni život običnih ljudi (a ne samo povlašćenih slojeva).

Kao primarna i obvezna egzistencijalna dimenzija svakoga pojedinca svakodnevice je neproblematičan pojam na sinkronijskoj razini. Tradirano znanje kao i etnološke i antropološke konstante, omogućuju da se – i kada je riječ o prošlosti – u sklopu istoga civilizacijskog kruga, a nerijetko i šire, prepoznaju, više ili manje pouzdano, događaji, iskustva i oblici koji se mogu obuhvatiti tim određenjem. Poblize podatke, autentične tragove i potvrde pružit će raspoloživi sinkroni izvori, brojniji i raznolikiji od tradicionalnih, među koje nova povijest ubraja i književna djela. Kada je riječ o Maruliću, neki autori pojedine njegove ulomke povezuju s izvantekstualnim okolnostima, čitaju ih kao odraz njemu suvremenih društvenih i civilizacijskih prilika, kao svjedočanstvo vremena i sredine. Karakteristični su naslovi npr. *Tragovi svakodnevnog života u djelima Marka Marulića* (autorice Nevenke Bezić-Božanić)² i *Marulićev prilog poznavanju naše renesansne hortikulture* (iz pera Cvite Fiskovića).³ Takva istraživanja motivirana su u prvom redu određenim tipom znanstvenog interesa, koji smjera »rekonstrukciji identiteta«, pa se svi dostupni podaci, stoga i oni koji potječu iz književnih izvora – a svi su podaci ionako oskudni i fragmentarni – žele povezati u smislenu cjelinu. Poticaj su naše specifične okolnosti i historiografske lakune, premda se takve razradbe nesumnjivo podudaraju s dominantnim historiografskim trendom.

de Marko Marulić«, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta*, Zagreb 1951, str. 547-566; Mate Hraste, »Crtice o Marulićevoj čakavštini«, *Zbornik u proslavu petstogodišnjice rođenja Marka Marulića: 1450-1950*, Zagreb 1950, str. 243-277; Julije Derossi, »Prilozi hrvatskom leksiku Marka Marulića«, *Filologija*, knj. 9, Zagreb 1979, str. 139-144; Milan Moguš, »Bliskost Marulićeve riječi (Napomene priređivača Marulićeve *Judite*)«, *Dani Hvarskog kazališta XV, Marko Marulić*, Split 1989, str. 137-141; usp. isto tako popratne tekstove i rječnik u *Sabranim djelima* Marka Marulića, Split 1988-2004; Josip Bartačić, »Književno-jezična baština u *Susani* Marka Marulića«, *Dani Hvarskog kazališta XV, Marko Marulić*, Split 1989, str. 124-136; Žarko Mljičić, »O dalmatoromanizmima u Marulićevim djelima«, *Colloquia Maruliana* XII, Split 2003, str. 131-143; Amir Kapetanović, »Leksik Marulićeve Suzane«, *Colloquia Maruliana* XV, Split 2006, str. 15-25. Popis nipošto ne daje potpunu sliku istraživanja Marulićeva leksika.

² Usp. *Colloquia Maruliana* X, Split 2000, str. 223-232.

³ Usp. *Colloquia Maruliana* VI, Split 1997, str. 219-223.

Uvrštavanjem fikcionalnih tekstova među izvore za društvenu i kulturnu povijest, nova historiografija otvorila je i književna istraživanja novim pristupima koji prekoračuju granice unartekstualnih analiza. U fazi i oblicima koji su bliži tradicionalnom krugu problema, pridonijela je adekvatnijim jezičnopovijesnim i povijesnopoetičkim interpretacijama i preciznijoj kontekstualizaciji zanatskih i formalnih aspekata književnoga djela. Marulićevi tekstovi vrlo se ograničeno referiraju na njegovu biografsku svakodnevicu i većinom posredno upućuju na dokumentarnu stvarnost njegova vremena i sredine. Osobno obraćanje individualiziranom sugovorniku ograničeno je na nekoliko ulomaka pisama Katarini Obirtića,⁴ uz poslanicu Dujmu Balistriliću,⁵ gdje je referencijalno polazište povod za retoričkom formom potkrijepljena poetička očitovanja. Izravan odnos s referencijalnom pozadinom postoji još samo u burleskno-satiričnom segmentu Marulićeva opusa koji priziva njemu i njegovim suvremenicima iskustveno blisku sredinu, u dva teksta poblize lokaliziranu imenima protagonistica.⁶ Na jezičnom planu karakterizira ga gustoća naziva predmeta svakodnevnice uporabe i anatomskih oznaka, od kojih stanovit broj pripada niskom ekspresivnom registru.⁷ Pritom su i suvremena ambijentiranost i ekspresivna deformacija i groteskna stilizacija proizvod automatizma žanrovske konvencije. (Kad je riječ o biografskom diskurzu, drugačiji je slučaj s pismima Jerolimu Ćipiku i Jacopu Grasolariju,⁸ ali pisana su na talijanskom, odnosno latinskom, pa ne ulaze u ovo razmatranje.) U ostalome Marulićevu korpusu znatan broj amplifikacija u odnosu na tradiranu potku pojedinih tekstova – tematsko-motivskih i jezično-retoričkih amplifikacija – npr. u *Juditi* i *Suzani* (izostavljamo *Davidijadu*, jer se ovdje ne bavimo Marulićevim latinskim tekstovima), amplifikacija koje pripadaju sferi »male povijesti«, navode na pretpostavku da je njihov mimetički obrazac nastao na neposrednom Marulićevu (auto)biografskom iskustvu. U prilog tome govore potvrde drugih lokalnih izvora, a pritom i jezična komponenta ima stanovitu težinu. Nazivi biljaka u opisu Joakimova vrta otkrivaju da one pripadaju domaćemu mediteranskom podneblju, a po Fiskovićevim riječima pokazuju i Marulićevu osjetljivost za vrijednosti krajolika koje je afirmirala renesansa, što se povezuje i s *hortulusom* koji je oporučno ostavio udovici svoga brata Valerija.⁹ Cvijeta Pavlović primjećuje kako Marulić u opisu vrtnoga raslinja »nije prenio znanja iz klasičnoga učena štiva, već je posegnuo za spontanim

⁴ Usp. Marko Marulić, *Duhom do zvijezda*, prir. Bratislav Lučin, Zagreb 2001, str. 478-486.

⁵ Marko Marulić, *Judita*, prir. Milan Moguš, Split 1988, str. 113-115.

⁶ Npr. u *Spovid koludric od sedam smartnih grihov*: Bona, Goja, Stanka, Jelenka, Anka, Zana, Žuva, Mira, Mara, Dobra, Draga, Vidra, Vara, Agnezina, Slada, Ljuba, Nikulina, Cvita, Gruba, Vlada, Dobrulja, Niža, Lada, Ivana. Usp. Marko Marulić, *Pisni razlike*, prir. Josip Vončina, Split 1993, str. 171-175. Osobna imena imaju često rimotvornu funkciju.

⁷ Navodimo nekoliko primjera iz *Spovidi koludric od sedam smartnih grihov*: »suknja«, »sklopar«, »bičva«, »postola«, »banak«, »blazinja«, »kokoš«, »baril«, »koren'je«, »zel'je«, »pasac«, »nožić«, »traci«, »vričica«, »ponistra«, »funestra«, »berita«, »cokula«, »ščap«, »kotal«, »ražanj«, »lonac«, »črip«, te karakteristične stihove iz *Poklada i Korizme*: »ležahu masuri rastarkom i sture./ kopanje, taljuri, kotli ter parsure./ ražnji ter varjače, komoštre, gradele, / popešci, stargače i glavnje debele; jošće i gostari kimi napijahu./ i one bokare u kino trubljahu«. U prvome tekstu rabe se izrazi »rilo« i »gubica«, u drugome »rilo« i »kljun«. Usp. Marko Marulić, *Pisni razlike*, Split 1993, str. 171-185 i 191-195, *passim*.

⁸ Usp. Miloš Milošević, »Sedam nepoznatih pisama Marka Marulića«, *Colloquia Maruliana* I, Split 1992, str. 5-53.

⁹ Usp. *op. cit.* u bilj. 3, str. 219-222, *passim*.

pridijevanjem i ukrašavanjem u domaćoj maniri usmene književnosti« (u sintagmama *jabuka rumena, vodica prebistra, zdenac studen*).¹⁰

Pojmu svakodnevice kao interpretativnom ishodištu što su ga aktualizirala nova povijesna istraživanja pridružuje se u našem radu i superponira dugovječniji i specifičniji pojam jezika svakodnevice, za koji se još rabe nazivi saobraćajnog ili razgovornoga jezika, a definira se kao »jezik koji se danomice upotrebljava«, ili pak kao »neusiljen, prirodan, familijaran stil, 'srednji stil' kakav se upotrebljava u običnom razgovornom jeziku, a služi za potrebe svakidašnjega sporazumijevanja o tekućim životnim pitanjima«.¹¹

Takvo stapanje perspektiva omogućeno je postuliranjem ekvivalentnosti referenta i znaka na skali pripadnih hijerarhijskih vrijednosti, odnosno istovjetnoga pozicioniranja leksičkih jedinica unutar realnosti književnoga teksta i izvanknjiževne realnosti, kao jednoj od primjena u to vrijeme na normativnoj razini djelatnoga načela *aptuma*.

Jezična problematika inherentna pojmu svakodnevice predmet je stalnoga znanstvenog zanimanja i prije afirmacije sociolingvistike, u čijoj je teoriji i istraživačkoj praksi zauzela središnje mjesto. Većina dosadašnjih analiza provedena je na nefikcionalnom, sinkronijskom materijalu te usmjerena na proučavanje svakodnevnoga govora vlastita razdoblja pa i vlastite sredine (tek su pojedina stilistički orijentirana istraživanja bilježila prisutnost kolokvijalnoga registra i u književnim tekstovima prošlih epoha). Usredotočenost nove povijesti na svakodnevnicu (koja postaje jednim od njezinih stožernih pojmova) dala je nov poticaj odgovarajućim jezičnim istraživanjima, povećala je osjetljivost za neka dotad zanemarena pitanja. Ohrabrila je istraživanje jezika svakodnevnice komunikacije prošlih razdoblja, makar bila nepotpuno dokumentirana i u onim segmentima koji su za takvo istraživanje relevantni. Tako u novije vrijeme bilježimo nekoliko talijanskih doprinosa koji se bave »standardom« i »nестandardnim« oblicima jezika XIII. stoljeća. Pothvati te vrste nisu bez presedana. Postoji bogata tradicija proučavanja tzv. vulgarnih latinskih tekstova. Znanstvenici koji su se posvetili toj zadaći u boljem su položaju jer raspolažu pouzdanim mjerilima što ih pruža korpus tzv. klasičnog latinитета. Obratno je s Marulićevim jezikom i njegovim širim jezičnim kontekstom, gdje raspoloživa građa i drugi dostupni izvori ne omogućuju utvrđivanje odlika jezične norme na temelju koje bi se pojedini jezični elementi i pojedini tekstovi mogli dijafazijski i dijastratijski pozicionirati jednakim stupnjem pouzdanosti kao npr. Petronijeva *Coena Trimalchionis*. Talijanski znanstvenici, osim toga, isto tako, raspolažu brojnijim izvorima, a i preciznijim parametrima.

Naš znatno oskudniji instrumentarij nalaže pažljivo odmjeravanje svih uključenih elemenata u situaciji kada nam je zbog drugačije vremenske perspektive naša izvorna jezična kompetencija od vrlo male pomoći. Na općenitoj i načelnoj razini, Marulićeva komunikacijska namjera deklarirana je već samim izborom hrvatskoga jezika i ondje gdje nije izričito naglašena. Uz pretpostavku da je hrvatski funkcionirao kao dominantan saobraćajni jezik, dijastratijski te time i statistički, unatoč proširenosti *lingua franca* ili *veneziano coloniale* ne samo među splitskom elitom, o čemu svjedoče Marulićeva pisma Jerolimu Čipiku¹² i potvrda, doduše nešto kasnija, dva i pol desetljeća nakon Marulićeve smrti,

¹⁰ Usp. »Paradigma Marulićeve *Susane*«, *Colloquia Maruliana* X, Split 2000, str. 364.

¹¹ Rikard S i m e o n, *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, II, Zagreb 1969, str. 244.

¹² Usp. Miloš Milošević, *op. cit.*, str. 34-43 Smiljka Malinar, »Marulićeva privatna pisma: izbor jezika kao sredstvo dijastratijske i dijafazijske diferencijacije«, *Colloquia Maruliana* XIII, Split 2004, str. 21-40.

mletačkoga dužnosnika Giovan Battiste Giustiniana,¹³ nego u vjerojatno embrionalnom obliku, i u nekim grupacijama pučana. Uporabom hrvatskoga Marulić je računao na mnogo širi recepcijski krug od onoga koji su mu mogli osigurati latinski i talijanski, obraćao se cijelome pučanstvu grada Splita, premda je, sastavljajući neka svoja djela, imao na umu u prvom redu određene ciljane skupine, redovnike u slučaju *Nastidovanja*, ili knjižnike koje je zastupao *primicerius* splitske stolnice Dujam Balistrilić. Njih je, svojom *Juditom*, želio zadiviti vještinom skladanja na domaćem jeziku. Tumačenja uz taj tekst nizom elemenata, čini se, upućuju na autorovu namjeru da tekst učini dostupnim širem građanskom sloju, koji se ne može poistovjetiti s intelektualnom elitom (njoj pripadaju npr. Čipiko, Balistrilić, Papalić i Toma Nigler) ali nije lišen intelektualnih aspiracija i zanimanja za kulturu, dvojbene sposobnosti, kako se može izvesti iz jezičnih bilješki, da premaši određena ograničenja svoje sinkronijski uvjetovane jezične kompetencije. (Puku su trebali biti dovoljni aktualnost biblijske priče, naglašavanje patetičnih i grotesknih elemenata, sugestivnost opisa raskoši i bogatstva.) Za *Juditu* je Josip Bratulić ustvrdio da u njoj »gotovo nema riječi koja je vezana uz govor ulice, tj. za kolokvijalan način izražavanja«,¹⁴ što je odveć radikalna stav do kojeg je došao usredotočivši se na samo jedan sloj Marulićeva leksika, onaj zasvjedočen u glagoljskim dokumentima. Nasuprot tome, prema istom autoru »*Susanom* je Marulić... zakoraknuo na područje govora«, jezik mu je »blizak ulici, govoru splitskih kala«, čemu je dokaz znatna zastupljenost »romanizama i dalmatinizama, odnosno spalatinizama«.¹⁵ Taj kriterij sadrži velik stupanj vjerodostojnosti, a Bratulićevu navodu mogle bi se pridružiti Tomasovićeve primjedbe i primjeri iz predgovora Ceresovu izdanju *Susane*.¹⁶ Ipak, u komentaru *Judite* Marulić tumači riječ *angose* iz trećega pjevanja hrvatskim izrazom *nevolje*.¹⁷ Uz to bi trebalo računati i na pjesnikov osobni izbor, određen njegovom kulturom, talentom, jezičnopoetičkim preferencijama, nerijetko potaknut prisilom metra i stiha. Nasuprot do sada dominantnoj dijakronijskoj impostaciji analize Marulićeva leksika, Amir Kapetanović, u svom najnovijem radu na tu temu, govoreći o Marulićevim leksičkim zabilješkama, obnavlja pertinentnost sinkronijskoga pristupa: »U autorskim marginalnim bilješkama u *Juditi* Marulić je obilnije tumačio upotrijebljene riječi, u *Suzani* (uz 122. stih) tumači samo jedan apelativ u množini grčkoga podrijetla: *Berilji su drazi kameni, žuti i sviili, prozračni*. Iz toga se podatka ne može zaključiti da su sve ostale upotrijebljene riječi bile onda svima poznate i čestotne u južnočakavskim idiomima, napose u splitskom govoru, kao što bi bilo pogrešno pretpostaviti na temelju rijetkih potvrda nekih riječi u Marulićevim tekstovima (npr. *pentur*) da mnoge posuđenice koje on rabi nisu bile dio govora, nego samo pisanoga jezičnoga izražavanja«.¹⁸

¹³ Usp. Giovanni Battista G i u s t i n i a n o, »Itinerario«, u: Šime L j u b i ć (prir.), *Commissions et Relations Venetae*, II, Zagreb 1877, str. 190 -271.

¹⁴ *Op.cit.* str. 127.

¹⁵ *Ibid.* str. 136 i 127.

¹⁶ »Napokon, Marulić je približavanje komunikaciji sa čitateljima, recepcijsku neposrednost ostvarivao i u sukladnomu jezičnom mediju, u kojem je više nego u *Juditi*, gdje je imao obveze prema visokom epskom slogu, kolokvijalizama, govornog izražavanja (romanizama, spalatinizama), poštapalica iz svakodnevlja.« Mirko T o m a s o v i ć, »Stručak ljljlana iz vrtla Marulova«, u Marko M a r u l i ć, *Susana*, prir. Mirko Tomasović, Zagreb 2000, str. 23.

¹⁷ Marko M a r u l i ć, *Judita*, Split 1988, str. 149.

¹⁸ *Op. cit.*, str. 17.

Pojam svakodnevice isključuje uplitanje dijakronije pa i u tome možemo vidjeti metodološki doprinos nove povijesne perspektive. U sklopu jezičnih istraživanja, svijest o podrijetlu koju posjeduje analitičar pomaže u identificiranju kulturnih tragova, ali bitno je kako ih percipiraju govornici određena razdoblja, da li im oni u predodžbi o svome jeziku dodjeljuju poseban status. Ali jezik svakodnevice, kako nas uči iskustvo, nije nikada monolitna formacija, nediferencirani kontinuum, nego se razlikuje prema »društvenom krugu, stupnju obrazovanosti, struci ili zvanju ljudi, prema njihovu odgoju i podrijetlu«. ¹⁹ S tom nas činjenicom, kako se može zaključiti iz dosadašnjih nalaza, suočava i Marulićev jezik. Usporedba pojedinih dijelova Marulićeva korpusa, npr. uz pomoć glosara, u opremi izdanja njegovih *Sabranih djela*, pokazuje da se unutar varijeteta odredivog kao jezik svakodnevice, unutar pojedinih skupina termina, mogu razlikovati jedinstvena jezgra, dijafazijski neutralna, i periferija, dijafazijski obilježena, koja tvori fluktuirajuće i nestabilno područje, u koje ulaze svi posebni slučajevi i odstupanja. ²⁰ Dijafazijski je obilježena i specijalizirana uporaba, usmjerena prema osobitom segmentu publike, a to nam se čini važnom temom i u odnosu na funkcionalnu prosudbu dijakronijski ili na drugi način specifično okarakteriziranih elemenata. Takvo istraživanje implicira podjelu na leksička polja, a to je vezano uz rješavanje stanovitih metodoloških i praktičnih problema, kao što su sam pojam leksičkoga polja i utvrđivanje hiperonima.

Na kraju nekoliko napomena o tome što je pokazala usporedba eklezijastičkih termina u trima segmentima Marulićeva korpusa, *Juditi* i *Suzani*, zatim molitveno-moralističkim stihovima ²¹ te *Naslidovanju*. ²² Najbrojniji su, naravno, u *Naslidovanju*, gdje je prisutan najveći broj termina koji Akademijin *Rječnik* pripisuje glagoljskim tekstovima, ali i autorima Marulićeve epohe, npr. *milošća*, koji se nalazi i kod Hektorovića i Lucića, ²³ a i riječi za koje ne daje primjere: *devotija*, *grihovati*, *neumartje*, *sajsvitnji*, *dobrovščina*, *dobrozgoda*, *dobroučan*. Riječ je o izvedenicama, pa su neke mogle nastati prigodno, prema određenom tvorbenom obrascu. Za *saužge* iz *Judite* Rječnik ne daje drugu potvrdu, ²⁴ ne bilježi riječ *sveošć*, a za *blagovit* – »bogat« navodi Vrančića i Della Bellu, uz napomenu: »manje u običaju, u narodnom govoru nikako«. ²⁵ Opravdanost prigovora koji bi se mogao uputiti našem postupku zbog neuključivanja dijafazijskog kriterija, koji bi omogućio preciznije određenje navedenih termina u odnosu na njihovu temeljnu identifikacijsku odrednicu, pripadnost varijetetu »jezik svakodnevice« dovedena je u pitanje manjkavostima i lakunama Akademijina *Rječnika*, koji bi nam trebao poslužiti kao temeljno istraživačko pomagalo, omogućiti nam izokronu kontekstualizaciju pojedinih sastavnica Marulićeva leksika. To znači da bi svako istraživanje koje smjera pouzdanijim i cjelovitijim rezultatima od dosadašnjih trebalo riješiti neke od osnovnih pretpostavki samoga svoga utemeljenja.

¹⁹ Rikard S i m e o n, *op. cit.*, str. 244.

²⁰ Nedvojbeno su dijafazijski obilježeni knjiški termini i arhaizmi, dok je odnos između hrvatskih termina i romanizama mnogo složeniji.

²¹ Usp. Marko M a r u l i ć, *Pisni razlike*, Split 1993, str. 7-58.

²² Marko M a r u l i ć, *Od naslidovan'ja Isukarstova i od pogarjen'ja taščin segasvitnjih*, prir. Milan Moguš, Split 1989.

²³ Usp. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb 1880-1976, sv. VI, str. 696.

²⁴ *Ibid.*, sv. XIV, str. 710.

²⁵ *Ibid.*, sv. I, str. 421.

Smiljka Malinar

EVERYDAY LANGUAGE IN MARULIĆ'S CROATIAN WORKS

Everyday language is a topical subject in scholarship to which contributions have been made by several researchers into Marulić's lexis (Nevenka Bezić-Božanić, Cvito Fisković). The paper, taking into account the contribution of new historiography to literary and linguistic research, considers the extent to which Marulić's texts refer out to his biographical everyday life and indicate the documentary reality of his time and milieu. The article investigates the possibility of obtaining reliable and full results on the basis of partial and restricted material that documents only some forms of the communicational totality of the period from which it derives and in which only one diamesic level is represented, that of the written language. The ultimate scepticism must be contributed to be the deficiencies and unreliability of the fundamental auxiliary research instrument, the Academy's *Dictionary*, established on a »test sample« of Marulić's lexis.